

جغلیان و غیره...
ناتوانی...
افغانستان...
وین...

بیبلو کرافی مشرح افغانستان

تالیف

شاعلی محمد اکرم خان دکتور جغرافیا

عضوانجمن آسیائی پاریس

چندی قبل...
ادامه تحصیلات عالی...
مراجعت کردند...
کمال کامیابی...
از ایشان شاعلی دکتور محمد اکرم خان...
فا کولتہ ادبیات...
که از جمع به جغرافیای طبیعی...
افغانستان مطالعات اضافی...
لندن بعمل آورده و اثری کران بهائی بنام (بیبلو کرافی مشرح افغانستان) تالیف...
و تدوین کرده است...
و رسائل و مقالات راجع به افغانستان...
از عمومیات هر کدام هم به تناسب اهمیت اثر داده شده است...
شبهه نیست که نگارش کتب هر نوع کتابی که باید مطالعه و تحقیق و درین...
ماخذ بکار دارد ولی تدوین یک بیبلو کرافی آنهم بیبلو کرافی یک مملکتی مانند...
افغانستان ایجاب میکند تا مولف سابقان متعددی در کتابخانه معما گردش...
و آثار و کتب و رسائل و مقالاتی را که از تمام نقاط نظر به مملکت تعالی داشته

(۱۲) با صرف آن که قلم و قریحت توانای آریانا بیان هیچ چیزی شماره هشتاد و نهم سال ششم
 آن کس با شکوه از گفتار باز معاند و در مقابل آن بزرگی و عظمت خضوع خویش
 باشد یک یک به بیند و باز هم اگر ببیند گرافی شرح باشد مثلاً که این اثر
 است هر کتاب و مآخذ و رساله و مقاله را از نظر بگذرانند تا خلاصه از متن
 آن داده بتوانند. ذیل تسلید و احترامات مر اید بریدم (احمدی)

شیخ علی محمد کرم خان در جلد اول اثر خود که اینجا از آن صحبت میکنیم
 مآخذی را گرد آورده که خارج افغانستان طبع و نشر شده و در دسترس آریانا
 مطالعه و تحقیق می باشد و برای سهولت آنها از تحت عناوین مختلف
 عمومیات، طبقات الارض، جغرافیا و مسافرت، تاریخ و باستان شناسی
 و صنایع مستظرفه، مردم شناسی و ادیان، زبان و ادبیات، نفع خطی و غیره تقسیم
 کرده و به ترتیب الفبای اسمی مولفین بسایید مره عمومی در هر دسته ای آثار
 مربوطه را شرح داده است.

شبهه نیست که جانی چنین اثری، نهایت ضروری و مهم آینه کلید و اساس
 تحقیقات مختلفه اجمع به افغانستان می باشد تا خیال خالی نبوده و جای تسلط و خوشی
 است که چنین اثری بمیدان آید و آنها نسبت از در سایه از جهات و تشبهاست یکی از
 فرزندان خود افغانستان بر آورده است. و با فخر و افتخار از انبیا از انبیا این اثر
 علمی به او رسید و این کتاب را در سال ۱۹۵۴ در باره یس طبع شده اختصار
 مولف محترم در نظر دارد که در جلد دوم اثر خود در باره یس طبع شده اختصار
 منتشره در افغانستان وقف کنند و آنجا جانی که اطلاع دارد در این باره داخل
 اقدامات است. افغانستان به این اثر و این اثر را به این اثر و این اثر را به این اثر
 مقصود از تسکین و چند سطر فوقی نه تقریباً و نشان دادن نه ای علمی کتاب این
 بلکه معرفی مولف تازه وارد و اثر او است و برای اینست که اهمیت واقعی کتاب این
 و زحمات چندین ساله مولف و ضامن اول بزرگ کشوری که آنرا ببیند گرافی
 کرده است به همگان معلوم شود در ذیل متن مقدمه را ترجمه و نشر می کنیم که
 بقلم یکی از مورخین شهر معاصر فرانسه موسیو مارونه گروسه عضو انجمن علمی و
 مدیر موزه کیمه و موزوم (سرنوچی) ترجمه شده است. امید است این کتاب با
 اینک متن مقدمه از تاریخ افغانستان با اهمیت ذاتی خود و با تعلقاتی که به

هندی شده هندی نوشته است خود مهاجرین امر اطوری کوشان را هر بشکلی
 پشت کال بنده نامه بیانو گرافی مشرق افغانستان (۱۳۳)
 نظام حکمرانی و تشکیل سنت (حرم) را تصور میکنند بدین قرار دره های
 تازینج بلنا ممالک همجا او دور و نزدیک خویش دارند یکی از مهمترین صفحات تازینج
 آسیا است. چون لفظ امان تازینجی ماخذ می آید اهدتظاور نشود در که ماخذ در بار
 افغانستان کمبود است برعکس منابع زیاد و در بزبان های مختلف موجود است
 و حتی اشکال کار را اکثریت میخدا بجهان آورده است. از این امر بر همه
 معلوم است که تازینج هر تازینجی که به مفهوم واقعی این کلمه بر ابر باشد
 و از هر دوره و عصر و هر مملکتی که بحث کنید نوشته شده نمیتواند تا قدرست
 اصولی از ماخذ مر بواطه در دست نباشد و ماخذ مطلوب به هم از محک انتقاد که نژاد
 از طرف دیگر تازینج یک منطقه معین و مخصوص تازینج یک کشور می باشد
 هنوز شناسائی آنها در باره آل کافی نیست لفظ امان تازینج جغرافیائی بلکار و بود
 که شالوده و اساس صحنه کار از آنست که این ممالک باید به اساس
 اصولی صورت پذیرد که استناد از مدارس فزائولی و ایدان لابانسیها مار تون ها
 شولی های نوشته ها و فوارن ها به ما معرفی کرده اند. لفظ امان تازینج یک
 بیاعلی محمد اکرم دان این ملاحظات را در نظر گرفته و این اصول را پیروی
 کرده است تا به اساس علمی زمین را برای نگارش تازینج کشورش فراهم
 کند آنچه که همکار افغانی ما امر و نیز به ما تعارف می کند کتاب مفید
 بیانو گرافی است حاوی تمام آثار و کتب غربی را راجع به افغانستان و ماخذی
 که در غرب دستگیری میکنند و ثمره زحمات چندین ساله او است در فاکولته
 ادبیات (نولوز) در (سربن) در موزه (گیوه) و در انجمن آسیائی پاریس
 قرار تذکری که مولف در پشتی کتاب خویش داده این اثر را که در نظر
 کامل معلوم میشود تا جلد دیگر در کابل کاملتر میکند و در آن ماخذ
 و منابع آرشیو های افغانی را درج خواهد نمود علاوه برین همکار افغانی
 ما کتاب دیگری راجع به جغرافیای کشورش که عجالتاً قسمت آن را که
 بصورت نیز دکتورا نوشته شده بمیان خواهد آورد (ادبیات) به ما معرفی کرده
 و ترجمانی که در رام فراهم آوردن این اثر کنید شده زیادی مفاد
 و تقابیح آن بزرگ است. در این کتاب به ماخذ آسان و آسان

آنهائی که به تاریخ افغانستان تمایلی پیدا نکردند و خدمات مؤلف و مفاد تاریخ کتاب او را فهمیده نمیتوانند ولی اگر به چنین موضوعی مقابل شد بد خواهید دید که چه افقی در نظر گرفته خواهد شد و آنکه گاه تعلقت خواهید شد که هر مسئلهئی که در تاریخ افغانستان مهم است تاریخ از آن سرسرای گذشته نمیتواند. افغانستان مرکز جغرافیائی شرق وسطی همیشه حیثیت گانونی بخود داشت که سرانوش آسپا در آنجا فیصله شده است. در حوالی اخیر هزار دوم قدم در اثر مهاجرت هائی که ازین فحسار طبیعی بعمل آمده است سه ربع هندو از نقطه نظر بسط زبان آریائی شد. کامیابی اسکندر که هلمیزم را برای نهمه سال بین آمو دریا و ستلج استقرار بخشید درک اهمیت نظامی حصار افغانستان است. دو ستان افغانی را اگر ملیت اسکندر را تغییر داده اند حق دارند و حق بجانب اند زیرا این مرد بزرگ مقدونیه نظر خاصی به این مملکت کهسار داشت و با چشم تیز بین عقاب خویش اهمیت جغرافیائی آنرا درک کرده بود و از اینجاست که این مملکت را در مرور قرون حدس زده میتوانید.

اسکندر به نگاه اول فهمیده بود که کجا بیسای قدیم سر زمینی است قاطع که در آن دوره از بعد دوره خطوط بزرگ تاریخ معین میشود. مورخین افغانی حق دارند که جانشینان اسکندر را جزء تاریخ خود محسوب دارند زیرا بودوت ها ابو تیدم ها و ابو کرائید ها که بدون شوق مراجعت به خاک خود به کشور پشتونها ماندند در تاریخ افغانستان حل و مزج اند و امپراطوری باختری آنها اشکال اولیه امپراطوری های افغانی دوره های بعد تر میباشد.

افغانستان قدیم بین قرن اول و قرن هفتم مسیحی بزرگترین عامل انتشار ادبیات و صنایع بودائی درتر گستان چین و حتی در خاک چین بشمار میرفت امروز آن مبلغینیکه قرار سالنامه های چینی از وادی های صحرای گوبی آمده و مراکز مذهبی در (لویانک) تشکیل دادند و آنهائی که از راه بحر تابه انام پیش رفتند دیگر پیش ما مجهول نیستند اینها همه را هبیتی بودند اهل بلخ که ام جلال آباد. موسو خارج سدس در تاریخ که اخیراً واجیع به اضلاع

هندی شده. هندچین نوشته است نفوذ مهاجرتین امیراطوری کوشان را در تشکیل نظام حکمفرمایی و تشکیل صنعت (خمر) وانمود میکنند. بدین قرار دره های افغانستان مراکز و شریسان انشعاب افکار و بدایع هند و اروپائی بوده که آثار آن تا اقصای شرق پراکنده شده است. نفوذ تصاویر رنگه دیو آری با میان و کسکرتک بین قرن ۴ و ۹ تا نقاط بعیده تر کستان تا قزل تا طورقان و حتی تاجایان رسیده بود. چند روز قبل بناغلی محمد اکرم خان حین معاینه موزه (سرتوچی) به این حقیقت ملتفت شده و وانمود کرد که میان آثار گچی هدهد و بعضی مجسمه های (تین اونک شان) که محصول قرن هفت چین شمالی است تشابه زیادی موجود است و این تشابه را میان آثار هدهد موزه کابل هم خواهد یافت. نفوذ کشور افغانی در مظاهر مدنی و صنعتی عصر اسلامی ازین هم بیشتر است و اینجا بصورت مثال از شکوه سلطنت غزنوی و غوری و عظمت خاندان های سلطنتی لودی و سوری و درانی یاد آوری میکنیم و در آخر رشته هم نمیتوانیم از کارهای مفید و قابل ملاحظه خاندان سلطنتی موجوده خموش بگذریم. از آثار موجوده بناغلی محمد اکرم خان تمام ما خدی که درین باب ها ذکر میکنم شرح یافته. بلاخره بخاطر باید داشت که اگر امروز یا کستانی بمیان آمده و با در قلاب دکن سلطنت نظام حیدر آباد موجود است همه از تاثیر تمدن (ایران و افغانی) است که امواج مدنیت بخش آن از کابل به آفاق منتشر گردیده است.

پس شعله پاشی چنین تهاذیب و مدنیت با تظاهر مختلف آن ثابت میسازد که اثر موجوده بناغلی محمد اکرم خان چه اطراف و جوارب مختلف دارد اگر به مندرجات این اثر نظری افکننده شود آنکاه واضح می شود که مؤلف بر مشکلات فایق آمده است. مؤلف نه تنها تمام کتبی را که به صورت مستقیم از موضوع بحث میکنند از نظر گذرانیده بلکه آنها را هم دیده که بصورت غیر مستقیم به افق مطلوب او تماس دارد علاوه برین مجلاتی که از نظر مسلک داخل حیطه اشتراق است با اکثر مقالات مطبوعات عادی همه درین فهرست آمده و به مطالعه مؤلف رسیده و ازین نقطه نظر زحمات او قابل تشکر همگانی است.

باملاحظه این اثر فکر میکنیم که اگر موسیویها کنیزند میبودند نام اینانزم
از دیدن آن اظهار خوشتردی میکرد و بهر حال اگر او در هینک مانست موسیویان
فوشه مؤسس مطامعات افغانی ازین اثر قدر دانی نمیکند. مشارالیه که چندین
مرتب ضرورت قوری چنین اثری را خاطر نشان کرد مسزور است که نه تنها
آرزوی دیرین او بر آورده شده است بلکه بر آورده آنهم شباغلی محمد اکرم
خان بکنفر از متبحرین جوانی است که دانشمند موصوف د کسوت اورا تشخیص
داده بود.

و الفوا خا طریات موسیویها کنی طوریکه والا حضرت سر دار شاه ولیخان اخیرا بمن
اظهار فرمودند در موزه کابل و موزه کیمه پاکستان موجود است و موزه
والخیر الذکر که در میدان (پنسل) واقع است از آثار افغانستان طوری نمایندگی
نمیکند که میتوان آنرا افغانستان عزیز را پس خواهد بود.

اگر شباغلی محمد اکرم خان حین اقامت خویش در پاریس یکی از مهمانان خیلی
جدی و شاعری ما بود چون ما خود شاهد و حجت رویه مره او بودیم از دو جهت خود
تبریک میگوئیم یکی ازین جهت که اثر او موافق است بحیث تمثیل دوستی افغانی
و فرانسوی بهمان آمده و ثابت به این علت که در تحریر آن اصول و مقررات
بیبلو کرافی فرانسوی تعقیب و پیروی شده است. این اثر از نظر الجماع تراهم
قابل تبریک است زیرا معرف فعالیت نسل جوان افغانی است که شباغلی محمد اکرم
خان نمایندگی در خشان آن در میان ما بود. خاتمه مقدمه این اثر در مجله
عمومی علوم (اوبو ژنرال دی سبانس) هم تفریط و معرفی شده است. ولی برای
نشان دادن ارزش علمی آن گمان میکنم همان مقدمه شیر او علمی موسیوی رونه
گروه عضو اکادمی فرانسه کفایت میکنند تا جائی که اطلاع در دست است
مواف محترم تقریبا صد نسخه از اثر موافه خویش بکابل آورده و بکده آن
در چند روز بعد در بانوه خای برای فروش گذاشته خواهد شد البته علاقه مندان

پیدا نجا مراجع خواهند نمود. احمد علی کهزاد

پیش رفتند و دیگر پیش ما مجهول نیستند آنها همه را العیبی بودند اهل طبع

و بگرام و جلال آباد موسیوی جارج سیدن در تاریشی که اخیرا واقع شده است